

DOI 10.37491/UNZ.77.17
УДК 343.352 (477)

Владислав МОТОВИЛЕЦЬ¹

СУБ'ЄКТ ПРИЙНЯТТЯ ПРОПОЗИЦІЇ, ОБІЦЯНКИ АБО ОДЕРЖАННЯ НЕПРАВОМІРНОЇ ВИГОДИ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ

Досліджуються питання кримінально-правова характеристика суб'єктів складу кримінального правопорушення передбаченого ст. 368 Кримінального кодексу України (КК України) (прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою) та аналіз діючого законодавства у цій сфері. Досліджено окремі аспекти формування нормативно-правового регулювання кримінальної відповідальності службових осіб за вчинення кримінального правопорушення пов'язаного з прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди. Проаналізовано питання розширення кола суб'єктів складу кримінального правопорушення визначеного ст. 368 КК України. Проаналізовано досвід кримінально-правового регулювання відповідальності окремих категорій службових осіб за законодавством Австрії, Норвегії, Голландії, Канади. Наголошено, що проведений аналіз суб'єктів злочину визначеного ст. 368 КК України та наведеного у примітці 1 до цієї статті дозволяє запропонувати викласти текст переліку включеного до примітки 1 ст. 368 КК України у наступній редакції, додавши до переліку посадових осіб «Уповноважений Президента України з прав дитини, Уповноважений Президента України з прав людей з інвалідністю, Бізнес-омбудсмен Кабінету Міністрів України, Го-

¹ аспірант,

Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова,
motovylets_vladyslav@ukr.net,
<https://orcid.org/0000-0002-7512-0184>.

лова Рахункової палати»: «Службовими особами у статтях 368, 368⁵, 369 та 382 цього Кодексу є: 1) Президент України, ... народні депутати України, Уповноважений Верховної Ради України з прав людини, Уповноважений Президента України з прав дитини, Уповноважений Президента України з прав людей з інвалідністю, Бізнес-омбудсмен Кабінету Міністрів України, Голова Рахункової палати України, ... радники та помічники Президента України, Голови Верховної Ради України, Прем'єр-міністра України». підкреслено, що сучасне законодавство закріплює «подвійність» правового статусу державного службовця. Вона втілюється у тому, що така особа одночасно виступає і як суб'єкт публічно-правової сфери, і як персона приватна — суб'єкт приватноправових відносин за межами виконання покладених законом обов'язків і прав. Зрозуміло, що така правова «подвійність» впливає на характер суспільних відносин, які є предметом фундаментальних досліджень у галузі державного управління, юридичної деонтології, адміністративного і кримінального права.

Ключові слова: службова особа, неправомірна вигода, кримінальне правопорушення, суб'єкт кримінального правопорушення, кримінальна відповідальність.

Філософська та загальнотеоретична правова думка визначає, що в якості обов'язкового елемента, до складу будь-яких суспільних відносин входять їх суб'єкти. З'ясування правової характеристики та соціальних функцій учасників суспільних відносин дозволяє правильно визначити їх суть (зміст) та об'єм їх правової охорони. Беззаперечним є визначальне значення суб'єкта прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди у кримінальному праві України.

Для правильного вирішення питання про зміст правових відносин важливо також визначити соціальну функцію суб'єкта в певних сукупностях соціальних зв'язків. Та сама особа залежно від виконуваних функцій може бути учасником відносин публічного або приватного характеру. Крім того, учасники певних суспільних відносин завжди є одночасно і носіями відповідних охоронюваних правом інтересів.

Визначення суб'єктного складу відносин, соціальних функцій самих суб'єктів здебільшого дозволяє з'ясувати і види суспільних відносин, що є об'єктом того чи іншого кримінального правопорушення, а відповідно — визначити межу дії самого кримінального закону. Ця властивість суб'єктів у суспільних відносинах часто використовується і самим законодавцем для визначення меж дії кримінального закону. При цьому законотворець, з метою закріплення в кримінально-правовій нормі суб'єктного складу охоронюваних відносин, або зазначає безпосередньо в самому кримінальному законі учасників цих відносин (дає вичерпний їхній перелік), або описує властивості, ознаки учасників охоронюваних законом суспільних відносин, або закріплює ці ознаки під час опису інших елементів складу злочину. У ст. 368 КК України було використано обидва методи окреслення кола суб'єктів кримінального правопорушення. У цій кримі-

нально-правовій нормі йдеться про «службову особу», «службову особу, яка займає відповідальне становище» (бланкетне відсилання до Закону України «Про державну службу»), «службову особу, яка займає особливо відповідальне становище». Остання категорія представлена імперативним переліком у п. 3 примітки до ст. 368 КК України.

Зрозуміло, що довільне поширення кола суб'єктів кримінального правопорушення неминуче веде до збільшення обсягу охоронюваних кримінальним законом суспільних відносин і, врешті-решт, до безпідставного поширення меж дії самого кримінального закону, хоча звуження кола осіб призводить до необґрунтованого обмеження дії тієї ж кримінально-правової норми. В обох випадках відбувається порушення самого закону, тому що межа його дії поза волею законодавця звужується або поширюється на відносини, що фактично не охороняються за його задумом, певною кримінально-правовою нормою. Зазначене є особливо важливе у сфері кримінальної відповідальності за вчинення кримінальних правопорушень, пов'язаних зі службовими відносинами.

Проблема протидії корупційної злочинності була предметом окремих дисертаційних досліджень та наукового пошуку на рівні окремих публікацій. Серед вітчизняних наукових досліджень, присвячених проблематиці боротьби з прийняттям пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди, необхідно назвати роботи **О. Ф. Бантишева** [1], **В. М. Бурдіна** [2], **О. О. Дудорова** [3], **В. В. Шмигельського** [4].

На жаль, новітні дослідження практично не торкаються проблем кримінальної відповідальності службових осіб іноземних держав, міжнародних організацій, парламентарів, суддів та багатьох інших посадових осіб під час вчинення кримінальних правопорушень, пов'язаних з отриманням неправомірної вигоди. Водночас чинне кримінальне законодавство відносить їх до суб'єктів кримінальних правопорушень, залишаючи питання притягнення цих категорій осіб до відповідальності відкритим.

Метою статті є кримінально-правова характеристика суб'єктів складу кримінального правопорушення, передбаченого ст. 368 КК України (прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою) та аналіз чинного законодавства у цій сфері.

Поняття кримінального правопорушення, пов'язаного з прийняттям пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди, його зміст і сутність чинне кримінальне законодавство України нерозривно пов'язує з поняттям службової особи. Без цього елементу складу кримінального правопорушення, незалежно від змісту об'єктивної сторони й інших елементів складу, неможливо вести мову про кримінальне правопорушення у цій сфері службової діяльності як певне суспільно-небезпечне явище.

Відповідно до ст. 19 Конституції України, службові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами нашої держави [5]. Від реалізації цього положення значною мірою залежить правильна діяльність державного апарату, функціонування підприємств, установ і організацій усіх форм власності, своєчасне і справедливе вирішення соціальних проблем, забезпечення

реалізації конституційних прав та свобод людини і громадянина, законних інтересів юридичних осіб.

Кримінально-правовий статус службовця необхідно розглядати як частину його загального правового статусу, який визначає місце можливої кримінальної відповідальності службовця в системі правових гарантій належного здійснення службовцем владно-розпорядчих повноважень, спрямованих на реалізацію функцій відповідних суб'єктів управління. Основною ознакою службової особи є наявність адміністративної лінійної влади, що уповноважує її на вчинення організаційно-розпорядчих функцій і службових юридичних дій. Водночас службова особа наділена функціональною владою, яка спрямована на виконання спеціальних повноважень, наданих їй у встановленому законом порядку, стосовно осіб, які не перебувають у службовій підлеглості, і у випадках, передбачених законодавством, — вправі застосовувати заходи адміністративного примусу.

Відповідно до чинного КК України (ч.ч. 3, 4 ст. 18 КК України, примітка п. 1, 2 до статті 364 КК України), дано визначення службової особи в розумінні сучасного кримінального законодавства [6]. Зазначені в цих нормах положення стали результатом еволюції не лише вітчизняного кримінального права, а скоріше продуктом комплексу господарсько-цивільно-адміністративних реформ в Україні.

Пункт 1 примітки до ст. 364 КК України ще донедавна відтворював ч. 1 ст. 164 КК України 1960 року, що містить визначення посадової особи. Пункт другий примітки до ст. 364 КК України визначав, що під посадовими особами слід розуміти не тільки громадян України, а й іноземців та осіб без громадянства. Виникнення цієї новели в КК України пояснюється інтеграцією України у світовий економічний простір, появою і функціонуванням на території нашої держави не тільки спільних з іноземцями, а й суто іноземних підприємств.

У КК України 1960 року поняття службової особи містилося в окремій статті 164 («Визначення понять, що вживаються у статтях цієї глави»). І це виглядало цілком логічно. З якої причини законодавець перемістив це поняття в примітку до окремої статті КК України — 364-ї, що передбачає відповідальність за зловживання владою або службовим становищем, залишається досі не зрозумілим.

У 2009 році Верховна Рада України прийняла пакет так званих «антикорупційних» законів, серед яких були і зміни до КК України. Зокрема, зазнає змін і диспозиція примітки до ст. 364 КК України. У новій редакції була закріплена така новелізація: «Службовими особами у статтях 364, 365, 368, 368¹, 369 цього Кодексу є особи, які постійно, тимчасово чи за спеціальним повноваженням здійснюють функції представників влади чи місцевого самоврядування, а також обіймають постійно чи тимчасово в органах державної влади, місцевого самоврядування, на державних чи комунальних унітарних підприємствах, в установах чи організаціях посади, пов'язані із виконанням організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських функцій або виконують такі функції за спеціальним повноваженням, яким особа наділяється повноважним органом державної влади, місцевого самоврядування, центральним органом дер-

жавного управління із спеціальним статусом, повноважним органом чи повноважною особою підприємства, установи, організації, судом або законом» [6].

Також зазнала змін ч. 4 ст. 18 КК України («Суб'єкт кримінального правопорушення»), яка віднесла до службових осіб широке коло посадових осіб іноземних держав (особи, які обіймають посади в законодавчому, виконавчому або судовому органі іноземної держави, у тому числі присяжні засідателі, інші особи, які здійснюють функції держави для іноземної держави, зокрема для державного органу або державного підприємства), іноземні третейські судді, особи, уповноважені вирішувати цивільні, комерційні або трудові спори в іноземних державах у порядку, альтернативному судовому, посадові особи міжнародних організацій (працівники міжнародної організації чи будь-які інші особи, уповноважені такою організацією діяти від її імені), а також члени міжнародних парламентських асамблей, учасником яких є Україна, та судді й посадові особи міжнародних судів [6].

Також одним з актуальних питань здійснення правильної кримінально-правової кваліфікації прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою є імперативна вичерпність переліку службових осіб, які займають особливо відповідальне становище, що наведено у Примітці 1. Серед переліку осіб, які становлять вище керівництво державною виконавчою, судовою та представницькою владою, є і Уповноважений Верховної Ради України з прав людини. Важливо наголосити, що сучасна правова система України значно розширила перелік посадових осіб, які виконують функції омбудсменів.

Так, у січні 2011 року Україна представила Комітету ООН з прав дитини чергову Національну доповідь про реалізацію положень Конвенції ООН про права дитини. За результатами цієї доповіді Комітет сформулював 95 зауважень і рекомендацій щодо політики, що здійснюється стосовно дітей у нашій країні. Серед них однією із найбільш значимих рекомендацій можна вважати рекомендацію щодо вжиття всіх необхідних заходів для створення посади Уповноваженого з прав дітей [7].

Відповідно одним із заходів для виконання зазначених рекомендацій стало запровадження в Україні інституту Уповноваженого з прав дитини шляхом затвердження відповідно до Указу Президента України № 811/2011 від 11 серпня 2011 р. Положення про Уповноваженого Президента України з прав дитини. Відповідно до цього нормативно-правового акта, Уповноважений Президента України з прав дитини забезпечує здійснення Президентом України конституційних повноважень щодо забезпечення додержання конституційних прав дитини, виконання Україною міжнародних зобов'язань у цій сфері [8].

Зовсім новим постійним консультативно-дорадчим органом КМУ є Рада бізнес-омбудсмена. Її було утворено у 2014 році з метою забезпечення прозорості діяльності органів державної влади, сприяння зниженню рівня корупції та запобігання недобросовісній (нечесній) поведінці щодо суб'єктів підприємництва в Україні [9].

Також Уповноважений Президента України з прав людей з інвалідністю покликаний забезпечувати здійснення Президентом України конституційних повноважень щодо забезпечення додержання прав і законних інтересів людей з інвалідністю, в тому числі тих, які отримали інвалідність у зоні проведення антитерористичної операції, інвалідів війни [10].

Крім зазначених осіб, до числа службових осіб, які займають особливо відповідальне становище, необхідно віднести Голову Рахункової палати (відсутність цієї посадової особи в переліку, вміщеному у примітці 1 до ст. 368 КК України, важко пояснити).

Таким чином, ми можемо запропонувати викласти текст переліку, включеного до примітки 1 ст. 368 КК України, в такій редакції:

«Службовими особами у статтях 368, 368⁵, 369 та 382 цього Кодексу є:

1) Президент України, ... народні депутати України, Уповноважений Верховної Ради України з прав людини, Уповноважений Президента України з прав дитини, Уповноважений Президента України з прав людей з інвалідністю, Бізнес-омбудсмен Кабінету Міністрів України, Голова Рахункової палати, ... радники та помічники Президента України, Голови Верховної Ради України, Прем'єр-міністр України».

Інша проблема пов'язана з питаннями «парламентської корупції». Відомо, що в багатьох Європейських та інших західних законодавчих системах значна увага приділяється і боротьбі з парламентською корупцією та підкупом у процесі виборів. Так, у Кримінальному кодексі Австрії § 307 «Хабарництво» як суб'єкт цього складу злочину передбачено також «чиновника (національного державного службовця), чиновника іншої держави-члена Європейського Союзу або чиновника іншого об'єднання» [11].

Подібне тлумачення суб'єкта корупційного кримінального правопорушення було започатковане в Австрії ще в далекому 1975 році. У наступне десятиліття Другим антикорупційним законом від 1 квітня 1982 р. були редакційно змінені і доповнені норми КК Австрії, що встановлюють кримінальну відповідальність за злочинні порушення посадових обов'язків і пов'язані з ними злочинні діяння (22-й розділ Особливої частини КК Австрії). На особливу увагу при цьому заслуговують питання кримінальної відповідальності посадових осіб органів ЄС. Це особливо важливий для України досвід у контексті євроатлантичного спрямування нашої держави.

Так, § 304 Кримінального кодексу Австрії встановлює відповідальність за «Прийняття подарунків чиновниками» і передбачає кримінальну відповідальність у такому випадку «(1) Австрійський чиновник, чиновник іншої держави-члена Європейського Союзу або чиновник іншого об'єднання, який за дії, що суперечать його обов'язкам, або бездіяльність з ведення справ вимагає надання для себе або третьої особи вигоди, приймає її або обіцяє її прийняти, карається позбавленням волі на строк до трьох років».

За частиною другою цієї статті: «(2) Чиновник, який потребує надання вигоди для себе чи для третьої особи за дії, що входять до його

обов'язків, або бездіяльність з ведення справ, приймає її або обіцяє її прийняти, карається позбавленням волі на строк до одного року» та відповідно за частиною третьою, — «якщо розмір отриманої вигоди становить особливо великий розмір, то в разі, передбаченому абз. 1, покаранням є позбавлення волі на строк до п'яти років, а у випадку, передбаченому абз. 2, — позбавлення волі на строк до трьох років».

Водночас наголосимо, що § 304 Кримінального кодексу Австрії «Прийняття подарунків чиновниками» розміщено норму, яка встановлює реабілітуючу обставину:

«(4) Хто приймає виключно незначну вигоду або обіцяє її прийняти, той не карається відповідно до абз. 2, крім випадків, якщо він діє у вигляді промислу».

Щодо службових осіб громадських організацій та установ у австрійському кримінальному законодавстві діє норма, закріплена у § 305 «Прийняття подарунків керівними посадовими особами установи», відповідно до якої «(1) Хто за вчинення правочину або бездіяльності, які він може зробити або не зробити як керівна посадова особа установи, вимагає надання вигоди для себе або третьої особи, приймає її або обіцяє прийняти, той карається позбавленням волі на строк до одного року, а якщо його умисел направлений на таке вчинення правочину, що суперечить його обов'язкам або бездіяльності, то покаранням є позбавлення волі на строк до трьох років ...».

Також на окрему увагу заслуговують питання регламентування у КК Австрії кримінальної відповідальності за корупційні правопорушення експертів та їх помічників. Цим питанням присвячено норми, визначені у § 306 «Прийняття подарунків експертами» та § 306-а «Прийняття подарунків співробітниками та консультантами-експертами». Так, У статті § 306. «Прийняття подарунків експертами» наголошено, що «Експерт, призначений судом або іншим органом для участі в конкретній справі, який за надання неправильного висновку про огляд або висновку експертизи вимагає від іншої особи надання вигоди для себе або третьої особи, приймає її або обіцяє прийняти, той карається позбавленням волі на строк до трьох років». Водночас § 306-а встановлює кримінальну відповідальність за «Прийняття подарунків співробітниками та консультантами-експертами» [11]. Приклад Австрії можливо доповнити законодавчими нормами інших країн.

Так, Кримінальний кодекс Швеції у розд. 17 ст. 8 також передбачає, що «Особа, яка отримує, приймає обіцянку або вимагає отримання неправомірної вигоди за голосування певним чином або за те, що утримується від голосування з публічного питання, якщо цей злочин не є хабарництвом, за отримання незаконної винагороди за голосування» [12]. Тим самим, як особливо кваліфікуюча обставина виділяється вчинення протиправних дій корупційного спрямування, вчинених представником виборного колегіального (представницького) органу влади.

У Канаді правовідносини відповідальності парламентарів та членів уряду також врегульовані нормами конституційного і кримінального права. В «Акті про парламент» і «Регламенті парламенту» існує ціла низка

норм з правилами та рекомендаціями щодо поведінки парламентарів при зіткненні їх політичних і економічних інтересів. При цьому Кримінальний кодекс Канади відносить таку форму корупції, як хабарництво парламентаря, до акту державної зради. Парламентарю за це правопорушення загрожує тюремне ув'язнення на строк до 14 років і автоматичне позбавлення депутатського мандату. Про це безпосередньо йдеться у ст. 119 (1): *«Кожен винен у винен у вчинення наступних протиправних діянь підлягає позбавленню волі на строк не більше чотирнадцяти років:*

(а) будучи представником судової влади, або членом парламенту чи законодавчого органу провінції, прямо чи опосередковано, корумповано приймає, отримує, погоджується прийняти або намагається отримати для себе чи іншої особи будь-які гроші, винагороди, посади, місця або роботи щодо будь-чого, що було зроблено або що повинно бути зроблено або завізовано ними як офіційні ...» [13].

Уже згадана нами примітка до ст. 368 КК України у переліку службових осіб, які займають особливо відповідальне становище, виділяє народного депутата України [6]. Проте в сучасній кримінально-правовій доктрині практично відсутні дослідження, пов'язані з протиправною діяльністю корупційного спрямування з боку народних депутатів України. Крім того, досить часто мова йде про протиправне лобювання інтересів під час розробки або прийняття законопроектів.

На жаль, коло корупційних ризиків, які можуть набувати характеру кримінально-караних діянь, тільки протиправне лобювання інтересів під час розробки або прийняття законопроектів не обмежуються. До числа таких діянь можна віднести отримання неправомірної вигоди з боку народного депутата, який бере участь у роботі спеціальних або слідчих комісій, у процесі призначення на посаду інших посадових осіб, формування органів влади і, врешті-решт, у випадках отримання неправомірної вигоди за неголосування на комітетах чи в парламентській залі під час пленарних засідань парламенту за ті чи інші питання. Неправомірною вигодою також необхідно вважати будь-які додаткові виплати, які отримує народний депутат за виконання своїх представницьких обов'язків (сумнозвісні зарплати «у конверті», інформація щодо яких постійно з'являється в засобах масових комунікацій і які негативно впливають не лише на авторитет парламенту як представницького органу влади в Україні, а й на авторитет органів влади в цілому). Вважаємо, що різноманітні вияви парламентської корупції повинні заслуговувати на нормативно-правове регулювання з боку кримінального закону на рівні окремої норми (статті), після формування відповідної теоретико-правової бази в юридичній доктрині України.

Також на особливу увагу заслуговують питання притягнення до кримінальної відповідальності представників суддівського корпусу (маємо на увазі суддів всіх судових інстанцій, ланок та спеціалізацій) за прийняття пропозиції, обіцянки або одержання службовою особою неправомірної вигоди.

Так, наприклад, у кримінальному законодавстві Голландії ст. 364 передбачає, що суддя, який приймає дар або обіцянку дару, знаючи, що це робиться, щоб вплинути на рішення у справі, за якою він повинен винести судові рішення, підлягає терміну тюремного ув'язнення не більше дев'яти років або штрафу п'ятої категорії, а за ч. 2 цієї статті передбачено, що якщо суддя, знаючи про те, що це робиться, щоб домогтися засудження у кримінальній справі, приймає такий дар або обіцянку дару, він підлягає терміну тюремного ув'язнення не більше дванадцяти років або штрафу п'ятої категорії [14].

Проблема полягає в тому, що досить часто отримання суддею неправомірної вигоди пов'язане з винесенням ним певного судового рішення. Справа в тому, що питання кримінальної відповідальності за постановлення суддею (суддями) завідомо неправосудного вироку, рішення, ухвали або постанови до недавнього часу регулювалися ст. 375 КК України, яка була визнана такою, що не відповідає вимогам Конституції України, відповідно до Рішення Конституційного Суду № 7-р/2020 від 11 червня 2020 р. Проте навіть до визнання цієї норми неконституційною, вона не визначала мотивів винесення подібних рішень суду, крім ч. 2 ст. 275 КК України, у якій йшлося про корисливий мотив.

Вважаємо, що в майбутньому після повернення у відповідній формі кримінальної відповідальності за винесення неправосудного рішення суддею необхідно передбачити як особливо кваліфікуюча ознака винесення такого рішення в результаті прийняття пропозиції, обіцянки або одержання службовою особою неправомірної вигоди, виклавши ч. 2 ст. 375 КК України у такій редакції:

«2. Ті самі дії, що спричинили тяжкі наслідки або вчинені в результаті прийняття пропозиції, обіцянки або одержання службовою особою неправомірної вигоди, ...».

Подібна правова норма трапляється у кримінальному законодавстві Норвегії. У ст. 114 йдеться: *«Якщо суддя, присяжний, експерт або фахівець у такий спосіб вимагає або отримує для себе або кого-небудь іншого вигоду або вона йому обіцяна за вчинену або майбутню дію на користь або проти тієї чи іншої сторони в юридичній суперечці, то застосовується покарання у вигляді тюремного ув'язнення на термін до 8 років».* Такі положення також діють щодо третейського судді, якщо рішення третейського суддівства має силу судового вироку. Змінено Законом від 14 червня 1985 р. № 71 [15].

Таким чином, історичне надбання національної практики та науково-теоретичні засади конструювання структури правових норм, які визначають кримінальну відповідальність за корупційні злочини, є достатньою підставою для порушення питання про доцільність повернення як окрема стаття кримінального закону норми щодо посередництва у вчиненні корупційних злочинів.

Висновки з цього дослідження і перспективи подальших розвідок у цьому напрямку.

Проведений аналіз суб'єктів кримінального правопорушення, визначеного ст. 368 КК України та наведеного у примітці 1 до цієї статті,

дозволяє запропонувати викласти текст переліку, включеного до примітки 1 ст. 368 КК України, в такій редакції, додавши до переліку посадових осіб «Уповноважений Президента України з прав дитини, Уповноважений Президента України з прав людей з інвалідністю, Бізнес-омбудсмен Кабінету Міністрів України, Голова Рахункової палати»: «*Службовими особами, у статтях 368, 368⁵, 369 та 382 цього Кодексу є: 1) Президент України, ... народні депутати України, Уповноважений Верховної Ради України з прав людини, Уповноважений Президента України з прав дитини, Уповноважений Президента України з прав людей з інвалідністю, Бізнес-омбудсмен Кабінету Міністрів України, Голова Рахункової палати України, ... радники та помічники Президента України, Голови Верховної Ради України, Прем'єр-міністр України*».

Список використаних джерел

1. Бантишев О. Ф., Кузьмін С. А. Провокація хабара як спеціальний вид співучасті у злочині. *Боротьба з організованою злочинністю та корупцією*. 2008. № 19. С. 105–112.
2. Бурдін В. М. Пропозиція хабара: диференціація кримінальної відповідальності чи криміналізація наміру. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2011. № 4. С. 234–251.
3. Дудоров О. О. Проблемні питання кримінальної відповідальності за одержання хабара. Автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Київ, 1994. 23 с.
4. Шмигельський В. В. Значення оперативного експерименту при розслідуванні злочинів пов'язаних з вчиненням хабарництва. *Юридичний вісник. Наукові праці Національного авіаційного університету*. 2011. № 4 (21). С. 105–111.
5. Конституція України від 28.06.1996 р. № 254к/96–ВР. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL : <http://bit.ly/2LXJAqz>.
6. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 р. № 2341–III. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL : <http://bit.ly/2HuG8kE>.
7. Заключні спостереження: Україна. Комітет ООН з прав дитини. *Офіційне інтернет-представництво Президента України*. URL : <https://bit.ly/3ujCX6H>.
8. Положення про Уповноваженого Президента України з прав дитини. Затв. Указом Президента України від 11.08.2011 р. № 811/2011. *Офіційне інтернет-представництво Президента України*. URL : <http://bit.ly/2NKM6VD>.
9. Про утворення Ради бізнес-омбудсмена. Постанова Кабінету міністрів України від 26.11.2014 р. № 691. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL : <http://bit.ly/3k8Cwr2>.
10. Про Уповноваженого Президента України з прав людей з інвалідністю. Указ Президента України від 01.12.2014 р. № 902/2014. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL : <http://bit.ly/2ZBAaHN>.
11. Уголовный кодекс Австрии / пер. с нем. Москва : Зерцало-М, 2001. 144 с.
12. Уголовный кодекс Швеции / пер. на русс. С. С. Беляева. СПб. : Юридический центр Пресс, 2001. 320 с.
13. Criminal Code. R.S.C., 1985, с. C-46. *The Minister of Justice and the Attorney General of Canada*. URL : <http://bit.ly/2OYE8IC>.

14. Уголовный кодекс Голландии / пер. с англ. И. В. Мироновой. 2-е изд. СПб. : Юридический центр Пресс, 2001. 510 с.
15. Уголовное законодательство Норвегии / пер. с норвеж. А. В. Жмени. СПб. : Юридический центр Пресс, 2003. 375 с.

Надійшла до редакції 12.11.2020

Vladyslav MOTOVYLETS

Leonid Yuzkov Khmelnytskyi University of Management and Law

The Subject of Acceptance of an Offer, Promise or Receipt of Illegal Benefit in the Criminal Law of Ukraine

The paper is devoted to issues on criminal and law characteristic of subjects of composition of a criminal offense that is provide by Article 368 of Criminal Code of Ukraine (acceptance of an offer, promise or receipt of illegal benefit by an official), and to analysis of current legislation in this field. Particular aspects of forming of legal regulation of criminal liability of officials for committing a criminal offense related to accepting an offer, promise or receiving an illegal benefit are researched. The issue of expanding the range of subjects of a criminal offense under Article 368 of the Criminal Code of Ukraine is analyzed. Experience of Criminal and Law Regulation of liability of certain categories of officials according to legislations of Austria, Norway, and Holland, Canada is analyzed. There is stressed that the analysis of the subjects of the crime under Article 368 of the Criminal Code of Ukraine and given in Note 1 to this Article allows to propose the text of the list included in Note 1 of Article 368 of the Criminal Code of Ukraine in the following wording, adding to the list of officials «Commissioner of the President of Ukraine for the Rights of the Child, Commissioner of the President of Ukraine for the Rights of Persons with Disabilities, Business Ombudsman, Chairman of the Accounting Chamber»; «Officials, in Articles 368, 3685, 369 and 382 of this Code are: 1) the President of Ukraine, ... People's Deputies of Ukraine, the Commissioner for Human Rights of the Verkhovna Rada of Ukraine, the Presidential Commissioner for Children's Rights, the Presidential Commissioner for the Rights of Persons with Disabilities, the CMU Business Ombudsman, Chairman of the Accounting Chamber, Advisers and Assistants to the President of Ukraine, Chairman of the Verkhovna Rada of Ukraine, Prime Minister of Ukraine». There is outlined that current legislation enshrines the «duality» of the legal status of a Civil Servant. It is expressed in existence of Public Servants as a subject of Public Law, and as a private person — a subject of Private Law relations outside the performance of statutory obligations and rights. Obviously, that this legal «duality» influences on the character of Public Relations which is a subject of basic research in public administration, legal deontology, administrative and criminal law.

Keywords: *official, illegal benefit, criminal offence, subject of criminal offence, criminal liability.*